

Historia om Konung Gustaf III:s mord på maskeraden i Stockholm, natten emell...

25 T 5 k Br. Historia

Historia
Svensk
p. III
(Kor)

Historia

om

Konung Gustaf III:s

mord

på

Wasseraden i Stockholm,

natten emellan den 16 och 17 Mars 1792.

Priset är 4 fl. Banko.

Stockholm.

Tryckt hos P. G. Berg, 1843.

Historia

Reynardus Vulpes

liber

Wolffgang G. G. G.

Wolffgang G. G. G.

Wolffgang G. G. G.

Wolffgang G. G. G.

Wolffgang G. G. G.

Kungl. biblioteket

0 0000 000103566

Efter den tappre, men för mycket vågsamma Swenska Konungen Carl XII:s död, hade riksrådet, hwilket bestod af Sveriges mäktigaste och mest ansedda män, ej försummat att inskränka Konungens makt till den grad, att nästan ingenting af betydhet kunde beslutas utan riksrådets samtycke. Det snart öfvermodigt blifna riksrådet hade förstått att tillwälla sig nästan hela den högsta makten, och en Swenskt monark's majestät hade således förwandlat sig till en blott skugga, och med all den yttre glans som omgaf fursten, war en Swenskt Konung då för tiden ej mer än en doge i Venedig, hwilken stod under den stolta, öfvermodiga adelns förmynderskap, och som ej kunde handla annorlunda än såsom en myndling, hwilkens förmyndare med swartsjuka bewakar dennes alla företag.

Gustaf, en af Carls efterträdare, war redan såsom Kronprins, och sedan han såsom mognande yngling börjat bedöma sakernas ställning, i tyfthet uppbragt öfwer det stolta rådets ingrepp, öfwer

den oädla behandling, med hwilken detsamma bemött hans godsinnade fader, och öfwer Kongl. mak- tens inskränkning. Hans driftiga själ utkastade redan då för tiden i hemlighet en plan att störta det stolta riksrådet, men beklåda honom sjelf med en majestätet wärdig makt. Då han uppsteg på thronen syntes likwäl hans hjerta hysa ingenting mindre än stolthet och ärelystnad; för riksråden syntes hans ytterst smidiga wäsen, hans förtrollande wän- lighet och mildhet samt hans anspråkslösa, angenäma seder wara den säkraste borgen att han, lika så stilla som hans företrädare, skulle bära det aldriga oket, och aldrig trakta efter regeringstyg- larna, dem de så länge varit wane att föra.

Med beundranswärd kraft och utmärkt klokhet gick likwäl Gustaf utan uppehåll det dolda målet till möte. Han förstod att småningom förwärfwa sig de bästa och driftigaste officeratnes tillgifwenhet, och detta ej allenast bland hufwudstadens militär, utan äfwen wid de i landskapen befintliga regemen- ten: Konungens bröder inwigdes i hemligheten, och dessa måste i landskapen tillwägabringa oroligheter, hwilka genom sin offentlighet wäl gäfwö riksrådets uppmärksamhet en riktning, men på intet sätt skadade Konungen, som wid alltsammans syntes iakt- taga den största liknöjdhet. Gustaf hade imellertid

glort sig försäkrad om de i hufvudstaden förlagda tropparnes tillgifsvenhet; den afgörande dagen, den 19 Augusti 1772, nalkades; aftonen förut war en lysande bal på hofwet, och Konungen, hwilken syntes helt och hållet öfwerlemna sig åt det för handen warande nöjet, lät ingen ana, att redan den inbrytande dagen skulle bli wittne till en händelse, hwilket helt och hållet förändrade sakernas ställning i Sverige, störtade riksrådet, och instränkte den stolta adelns oligarki inom behöriga gränser.

Sent på natten hördes den bullrande musiken från den lysande hof-festen, till des den ändtligen förstummades af morgonrodnaden. Dagen inbröt i Stockholm, och allt gick sin wanliga gång. Sednare på morgonen steg Konungen till häst och gjorde en promenad, för att dymedelst gifwa de mest uppenbara bewis på sin opartiskhet. Då han från promenaden återkommit till flottet, begaf han sig till det församlade riksrådet, och upptog med flit ett ämne, som, enligt hitintills bestående förhållanden, nödwändigt måste föranleda till stridigheter imellan honom och de trotsiga riksråden. Konungen lemna- de rådsalen, och med detsamma gafs tecknet till revolutionen. Umgifwen af ett antal officerare begaf sig Konungen till tropparne, och begärde deras werksamma deltagande i en revolution, som fädernes-

landets bästa fordrade, wann dem utan motstånd, lät taga wärjorne af de få äldre officerare som wägrade det, men tro- och huldhetsed af alla öfrige, förkunnade det församlade, högst bestörta riksrådet arrest, lät fungöra den nya konstitutionen, försäkrade folket om sina faderliga affigter, och lyckades att få konstitutionen godkänd. De narrade riksråden, hwilka under lugna ansigten dolde sin förargelse, beröfwades all makt, och det Kongl. anseendet återställdes på deras bekostnad.

Under de första åren af sin regering sökte Gustaf af alla krafter att befrämja rikets wäl; men småningom förleddes han af en gränslös äregirighet till många oklösa handlingar, hwilka ej kunde medföra annat än bedröfliga följder för Sverige; missnöjda saknades icke; hatet af de Adelsmän, hwilkas stolthet Gustaf genom den utförda revolutionen i så hög grad kränkte, wagnade med ny styrka; en sammansvärjning af flera Adelsmän bildade sig, och en medlem af denna war Ankarström. Konungens död beslöts, och mördarens roll föll på Ankarström, hwilken lågade af hämd och enskildt hat.

Ankarström härstammade från en ansedd familj, hans far hade varit Öfwerste-Lieutenant. Ända till åtta års ålder förblef han i sina föräldrars hus, men sticlades då till Upsala, för att bibringas nö-

diga skollstudier; kom, sedan han wid 15 års ålder förlorat sin far, såsom page till Kongl. hofwet, blef under-officer wid lifregementet och sedermera fändrik wid lifgardet. År 1783 tog han afsked, gifte sig med ett fruntimmer af god familj, och nedsatte sig på landet, der han arrenderade ett adelsligt gods.

Här invecklade han sig i en rätttegång med godsägaren rörande arrendet, nedlade den likväl genom en förlikning, afträdde sedermera godset, och återwände år 1790 till Stockholm. Uppretad öfwer regeringens åtgärder, dem han i en rättsfråga nödgats underkasta sig, och redan förut misnöjd med den gamla konstitutionens fullstörtande, föranelledes Ankarsström af sin passionessfulla och dystra karakter, att i hemlighet förpligta sig att genom Konungens mord hämnna sig och fäderneslandet.

Derpå förenade han sig med flera misnöjda bland adeln, på hwilken ymnig tillgång fanns. Synnerhet blefwo grefwarne Horn och Ribbing samt Öfwerste-Lieutnanten Siljehorn, jemte andra, medlemmar af en sammansvärjning, hwilken andades den rysligaste hämdgirighet mot Konungen. I sina hemliga sammankomster beslöto de, att Konungen skulle mördas med dolk eller pistoler.

Hatet, det blinda rascriet, som de sammansworne hyste emot Gustafs person, gick så långt, att då fråga uppstod, hwilken skulle åtaga sig mordarens roll, förklarade både Ankarström och Ribbing sig dertill beredwilliga, ja till och med stridde om detta rysliga företräde. De sammansworne fastade härpå lott; denna föll på Ankarström, som med glädje beredde sig till utförandet af detta bostreck.

Sedermera öfwerenskommo de sammansworne, att mordet skulle verkställas wid tillfälle af en stor folksamling. Man hoppades att på detta sätt kunna lättare nalkas Konungen, och måhända insåg man äfwen möjligheten att lättare undkomma och förblifwa dold.

Just nu hade Konungen sammanfallat en Riksdag i Gesle, och de sammansworne ilade dit, för att påskynda Konungens fall. Men hwarken stället eller omständigheterna woro gynnande, mordanslagets verkställande måste således uppstjutas till en annan gång. I sitt brottsliga förehafwande styrktes de likwäl ännu mera genom några riksdagsbeslut, hwilka allenast erinrade om Konungens oinfränkta makt, och om den förödmjukade adelns wau-makt. De återwände till Stockholm.

Den 16 Januari 1792 befunno de samman-
swurne sig i sällskap med hwarandra på operan;
Horn och Ankarström funno tillfälle att taga plats
i en hemlig gång, genom hwilken Konungen pläga-
de begifwa sig till spektaklet. Men just denna dag
walde Konungen en annan wäg.

Twenne dagar derefter sökte de samman-
swurne ånyo att wid spektaklet verkställa sitt förehafwande,
ehuru äfwen denna gång förgäfwes.

Till och med på en maskeradbal, som kort der-
efter inträffade, måste hoffstyrelsens verkställighet än-
nu en gång uteblifwa, emedan den war så ringa
besökt, att i den stora salongen kunde hwar och en
af de närwarande lättare urskiljas, än wid en me-
ra sammanträngd masa af menniskor.

Mars månad år 1792 inföll. Natten emellan
den 16 och 17 i berörde månad skulle en stor maske-
radbal hållas i Opera-salongen, och de samman-
swurne bestämde detta tillfälle till mordets utförande.

Nedan hade aftenen af denna olyckliga dag in-
brutit; klockan war 10. Samlingen war ganska talrik,
lokalen förträffligen upplyst och liflig musik klingade
från orkestern; allt andades glädje och munterhet.
Ännu hade likwäl Konungen ej insunnit sig.

Just som Konungens kammartjenare skulle klä
honom till denna bal, föllo monarkens ögon på ett

bref med utanfrift: "Till Hans Maj:t Konun-
 gen, hemligt och af wigt." Af nyfikenhet tog
 Gustaf breswet och betraktade utanfriften, men fa-
 stade det slutligen liknöjdt åter på nattduksbordet.
 Måhända af tanken att söka igenkänna handfriften,
 eller af någon annan bewefelsegrund, nog af, Ko-
 nungen tog ånyo breswet, öppnade det, och fann
 deri en på franska språket författad warning för en
 sammanswårjning, hwilkens medlemmar beslutit att
 mörda honom på balen samma aften. Breswet war
 utan underskrift; men man upptäckte sedermera att
 Liljehorn war desß författare. Om Konungen låtit
 warna sig af dessa rader, så är det ganska sanno-
 likt att hans lif blifwit räddat, emedan antingen
 hade wid anställd undersökning den skändliga sam-
 manswårjningen blifwit upptäckt, eller ock hade, ef-
 ter så många mislyckade försök, de sammanswurne
 förlorat modet. Ty att något werkligen war å fär-
 de, som hotade Konungens lif, det wiste Gustaf
 redan förut, och erhöll ännu ytterligare bekräftelse
 derpå genom det anonyma breswet. Men fruktan
 war främmande för Konungens hjerta. Utan att
 låta märka den ringaste förlågenhet, meddelte han
 de närwarande breswets innehåll, och förklarade, att
 han det oaktadt ej skulle uteblifwa från maskeraden,
 och att det ej en gång wore honom wärdigt att

ändra sin föresatts; desutom war biljetten utan under-
skrift och förtjente af denna orsak ej att tros, eme-
dan Konungen wiste sig ej hafwa förolämpat någon,
och hoppades dertföre wara säker ibland sina under-
fåter. Men om ett mord verkligen stämplades emot
honom, så kunde han likwäl ej skydda sig emot
desa brottslingar, hwilka på hwarje annat ställe
kunde änyo träffa honom.

Redan hade klockan slagit 11; de sammanswur-
ne woro redan på stället, och hade länge med äng-
slan afbidat Konungens fördröjda ankomst.

Gustaf, bestämd till offer för några skurfars
hat och hämd, rådfrågade allenast sitt modfulla
hjerta, och infann sig verkligen på maffradbalen.
Han kom i sällskap med Friherre v. Eßen, på hwil-
kens arm han stödde sig, ingick med denne i en
loge, och sedan han ditkommit sade: att han allde-
les icke irrat sig, då han ej fruktade någon fara för
sitt lif, emedan, om något dylikt anslag warit
å bane, så skulle det redan blifwit utfördt emot
honom.

Derefter maskerade sig både Konungen och Fri-
herre von Eßen samt begåfwo sig ned i salongen;
men några ögonblick derefter fann Konungen sig
omringad af en mängd masker, hwilka trängde sig
på honom. Genast derpå klappade en af de sam-

manswurna (Grefwe Horn) honom på axeln och sade: "God natt, mask."

Detta war för Ankarström det aftallda tecknet, hwarmed Konungen skulle utmärkas. Genast derpå lofjade Ankarström en med kulor och skrot laddad pistol, medelst hwilket skott Konungen sårades i ryggen.

För att lätta mördarens förswinnande bland mängden, ropades af de sammanswurna: eld! eld! Men, under den derigenom uppkomna förwirring, blef man snart warse det verkliga föremålet för detta rysliga uppträde.

Så snart Konungen erhållit det mördande skottet, hwilket inträngde djupt i wefa lifwet, ådagalade han samma själsnärwaro som han så ofta wisat sig äga på slagtfältet och i åsyn af döden. Ehuru han genast kände att såret sannolikt war dödligt, widtog han ändock de bästa försigtighetsmått. I följd af hans på stället utdelta befallningar, blefwo dörrarne till operahuset stängda, och ingen fick lemna salongen utan att förut ha demaskerat sig och uppskrifwit sitt namn i dertill genast anskaffade böcker. Åfwen afgango ordres om tullportarnes tillslutande under trenne dagar.

Daktadt sitt dödliga sår hade Konungen ännu så mycken styrka qwar, att han kunde gå in i ett

närbeläget rum och sätta sig på en der stående soffa. Här ådagalade han äfwen ett wißt lugn, under det han samtalade med de omkring honom samlade hofherrarne.

Under detta hade första förbindningen stett; läkarne, öfvertygade om faran af såret, kunde söga hopp meddela; och ännu mindre gaf Konungen sig sjelf.

S ändamål att upptäcka deltagarne i denna skändliga komplott, företogs undersökningen genast följande dagen. Upptäckten stedd likwäl snarare än man skulle funnat förmoda. Ankarström hade nemligen, utom twenne skarpt laddade pistoler, äfwen försett sig med en stor tweäggad knif, med hwilken han ämnade mörda Konungen, i händelse stottet mislyckades. Men, efter fullbordad gerning, hade mördaren låtit knifwen falla på golfwet, och derigenom att en knifsmed sade sig hafwa förfärdigat densamma på beställning af Ankarström, kom man snart mördaren på spåren. På dessa anledningar blef Ankarström genast häktad, och wid första förhöret erkände han otwunget det begångna mordet.

Lika hastigt fick man weta hwilken författat den anonyma biljetten; och ehuru Ankarström ståndaktigt wägrade att uppgifwa namnen på sina medbrottslige, bleswo de likwäl snart kända. En af

dem, Grefwe Bielke, intog förgift och fanns död, då wakten skulle arrestera honom.

Under det den beklaganswärde Konungen led otroliga plågor på sjuksängen, men likwäl ådagalade den mest sällsynta ståndaktighet, yttrade hufwudstadens inwånare högt sin affky emot den sårade Konungens mördare. Att den operation, hwilken Konungen måste underkasta sig, ej kunde wara annat än i högsta grad plågsam, kan lätteligen finnas deraf, att allenast tvenne spikändar kunde framdragas ur såret; men allt det öfriga quårblef i kroppen. Wid allt det freppsliga lidande, hwarmed Konungen nu plågades, bibehöll han likwäl lugnet af en själ, som föraktar lifwets plågor, och som icke fruktar döden. Ända till sista dagen, då hans annalkande upplösning ej mer kunde betwislas, dikterade han flera bref och underskref förordningar, som skulle bli gällande efter hans död. Så, på sin dödsbädd gaf han sin son och efterträdare, Gustaf IV Adolf, de wisaste råd, och bad om ett lindrigt straff för sin mördare, så widt lagarne det tillät, och fullkomlig estergift af allt straff för dennes medbrottslige. Till och med den 29 Mars underskref han med lugn fattning förordningen om hans sons utropande till Konung. Samma dag föll han i en slummer och afled under densamma.

Ankarström hade imellertid, genom sin öppna bekännelse, lättat och påskyndat processens gång. Sitt fängelse visade han hvarken ånger öfver sin gerning eller medlidande för de plågor, dem Konungen före sin död måste uthärda.

Nedan den 27 April verkställdes Hofrättens öfver honom fällda dödsdom; men desförinnan måste han den 19, 20 och 21 April stå twenne timmar i halsjern, och å hvarje af ofwannämnde trenne dagar straffas med fem par spö. På afrättsplatsen afhöggs högra handen och hufvudet, hvar efter kroppen steglades. Med ståndaktighet och utan alla tecken till ånger, undergick Ankarström sitt föregående straff och sin slutliga afrättning.

På tryckeriet i huset N:o 9 wid Stora Bäckstugugatan å Söder, samt hos de fleste Bokbindare i Stockholm och landsorterne, säljas:

Den nya Hönsgunnmans Wisa

på årsdagen af Hans Maj:t Konungens
Tjugufemte regeringsår.

Denna wisa är en fortsättning af den gamla Hönsgunnmans historiska teckning af Sveriges Konungar från Fredrik I till närvarande tid.

Priset är 2 fl. B:ko.

Spökhistorier.

- N:o 1. Spöket på Widtsköfle Slott i Skåne.
— 2. Andesyner i S:t Johannis kyrka i Stockholm och i Lofö kyrka wid Drottningholm.

Under Konung Gustaf III:s tid sökte de utmärktaste män, som här äro namngifna, att lyfta förhänget till anderwerlden och skåda in i det tillkommande, och uti dessa mysliska tillsällningar, hwilka här äro beskrifne, fann selswa Konung Gustaf III ett nöje att deltaga.

Priset är 4 fl. B:ko.

Keisarwålnaden.

En spökscen, Skärthorsdagsnatten.

Priset är 4 fl. Banko.
